

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) Distriktskontoret i Bodø

Utfyllende pressemelding fra NILF, 9.11.2004

Inntektsnedgang for gårdsbruk i Nord-Norge

Driftsgranskingene i jordbruket er en årlig statistikk basert på regnskap og opplysninger fra tilfeldig utvalgte gårdsbruk fra hele landet. Totalt omfatter undersøkelsen 932 gårdsbruk i 2003. Fra Nord-Norge var det med 116 bruk, 60 fra Nordland, 42 fra Troms og 14 fra Finnmark.

Hovedtendenser for gårdsbruk i Nord-Norge i 2003:

- Lavere driftsoverskudd fra jordbruket
- Forverring av brukerfamiliens økonomi

Som mål på økonomisk resultat i jordbruket, brukes her **driftsoverskudd**, som er produksjonsinntekter minus kostnader. Det er den godtgjørelse familien har for eget arbeid og for egen og lånt kapital i næringen. **Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk** er et sentralt resultatmål i jordbruksforhandlingene og presenteres derfor også her. Det forteller hva gården gir i vederlag både til eget og leid arbeid, samt avkastning av egenkapital i gårdsdrifta. Et årsverk er 1 845 timer. Renteutgift på lånt kapital i jordbruksnæringen er da trukket fra. Betydelig rentenedgang gjør at det er mindre negativ endring på vederlag til arbeid og egenkapital enn på driftsoverskudd hvor rente ikke er medregnet. Det er ikke tatt hensyn til effekten av skattefradrag i beregningen.

Tabell 1. Gjennomsnitt for alle bruk, kr.

	2003	Endring fra 2002	Endring i %
Driftsoverskudd	243 600	- 14 600	- 5,7
Vederlag til arb./ e.kapital pr årsverk	168 400	- 4 900	- 2,8

Driftsgranskingsbrukene fra Nord Norge representerer særlig tre driftsformer; **melk- og kjøttproduksjon på storfe, geitemelkproduksjon og sauekjøttproduksjon**. Driftsformene har ulik størrelse, arbeidskrav og økonomisk resultat.

Tabell 2. Driftsformer.

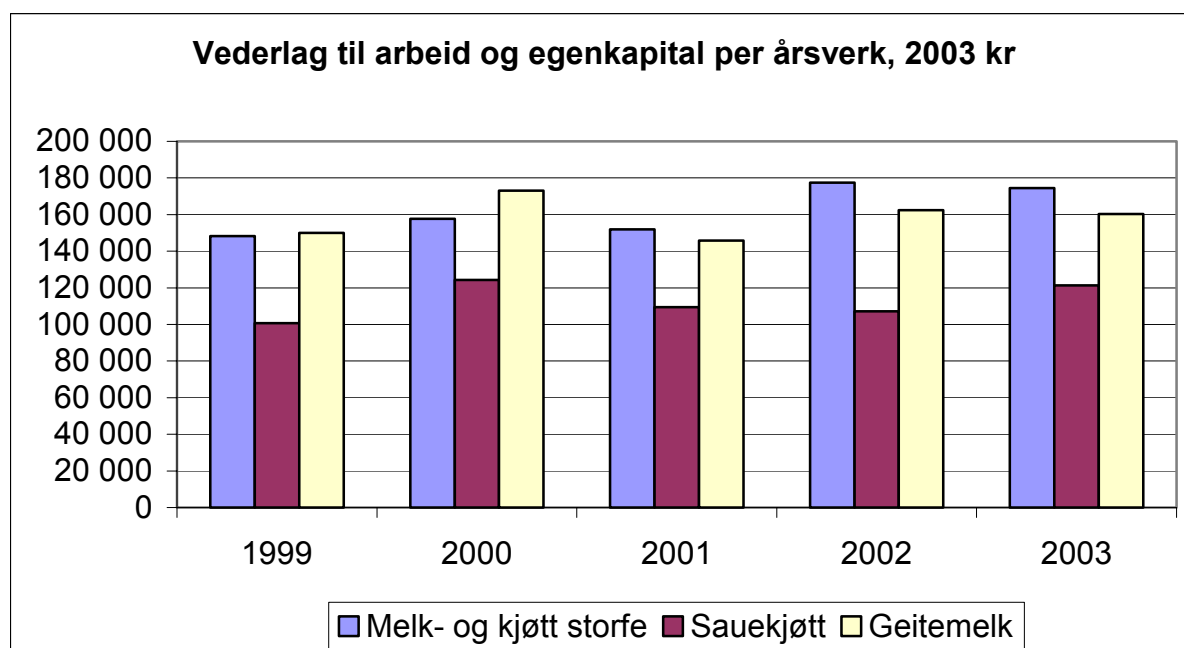
	Melk, storfe	Geitemelk	Sauekjøtt
Jordbruksareal, dekar	267	118	138
Timeforbruk jordbruk	3 493	2 955	2 131
Driftsoverskudd, kr	289 800	213 000	108 400
Vederlag til arb./ e.kap. pr årsverk, kr	174 500	160 400	121 400

Melk- og kjøttproduksjon på storfe, som er den dominerende produksjonen i landsdelen, hadde størst driftsoverskudd og vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk.

Driftsoverskuddet var 14 400 kroner (- 4,7 %) lavere enn i 2002, mens vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk økte med 1 000 kroner (0,6 %). Rentenedgang og færre timer i jordbruket er hovedårsakene til at resultatmålene har endret seg ulikt. På grunn av at brukene er større enn året før både i areal og dyretall, er det større inntekter fra melk og kjøtt. Økt kjøttpris (114 øre for kukjøtt og 64 øre for annet storfekjøtt) bidrar også til økte produksjonsinntekter. Men 9 øre lavere melkepris og økte kostnader, særlig faste kostnader, gjør at driftsoverskuddet ble lavere enn i 2002.

Geitemelkproduksjon hadde omtrent samme utvikling i resultatmålene som melk- og kjøttproduksjon på storfe. Driftsoverskuddet ble redusert med 10 800 kroner (- 4,8 %) mens vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk økte med 2 100 kroner (1,3 %). Også her ga økt produksjon større produksjonsinntekter, men nedgang i melkepris på 9 øre og økte kostnader gjør at driftsoverskuddet blir lavere enn i 2002.

Bruk med **sauekjøttproduksjon** hadde både lavest driftsoverskudd og lavest vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk. Men resultatene er betydelig bedre enn i 2002 da sauekjøttproduksjonen hadde stagnasjon i lønnsomheten i motsetning til den kraftige bedringen i de andre to produksjonene. Driftsoverskuddet i 2003 er 19 600 kroner (22,1 %) større enn i 2002 og vederlaget 16 600 kroner (15,9 %) større. Flere dyr og økt produksjon per dyr ga både større husdyrinntekter og mer tilskudd. Kostnadene økte mindre og dermed ble lønnsomheten bedre enn i 2002.

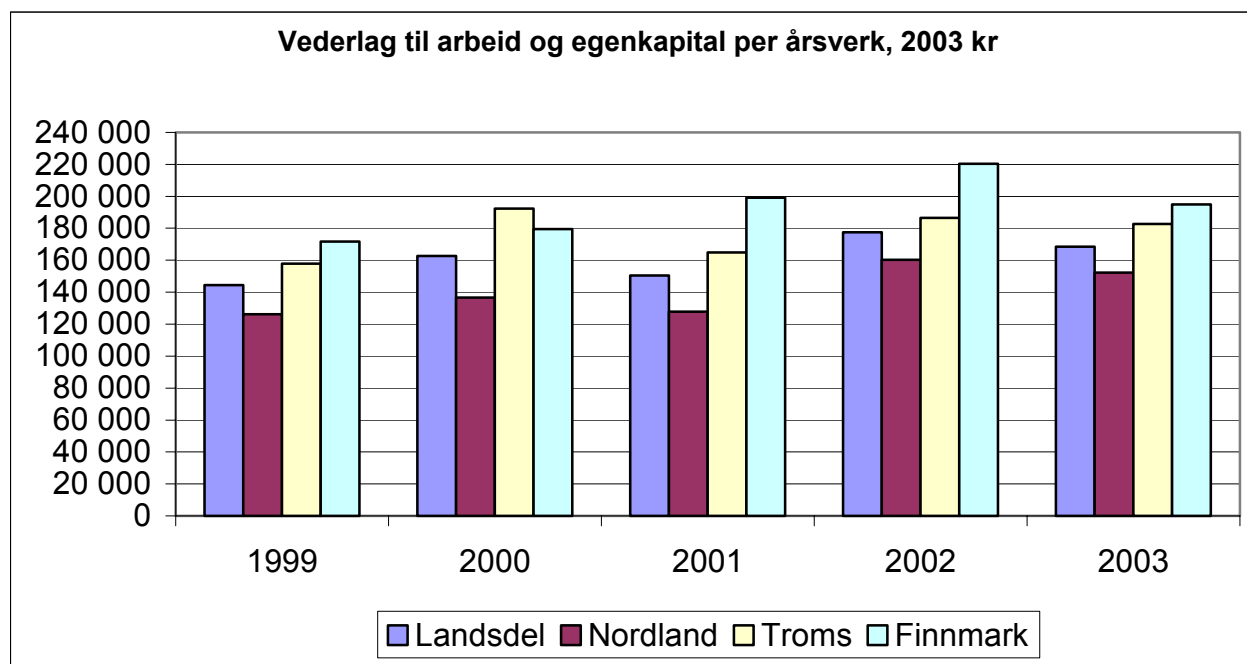
Figur 1. Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk 1999 – 2003, kr

Figur 1 viser at økonomisk resultat varierer fra år til år påvirket av f. eks klimatiske forhold, prisutvikling og politiske beslutninger. Men omregnet til 2003 kroner er ikke vederlaget til arbeid og egenkapital endret mye fra 1999 til 2003 for disse produksjonene.

Også mellom fylkene er det forskjell i økonomisk resultat hos driftsgranskingsbrukene. Dette har bakgrunn i politiske virkemiddel, størrelse og produksjon. Sammenlignet med de andre fylkene har Nordland mange små kumelkbruk og mange sauebruk. Troms har mange bruk med geit, mens Finnmark har mange forholdsvis store kumelkbruk.

Brukene i **Nordland** har dårligst lønnsomhet i Nord-Norge med 152 200 kroner per årsverk. Dette er 4 300 kroner (-2,8 %) mindre enn i 2002. I **Troms** var jordbruksinntekten per årsverk 182 800 kroner; som er en 700 kroner mer enn året før.

Brukene i **Finnmark** hadde best lønnsomhet i landsdelen med 195 000 kroner. Her var det en reduksjon av jordbruksinntekten med hele 20 100 kroner (-9,3 %) fra forrige år. Noe av nedgangen skyldes at det i 2002 var forholdsvis store inntekter fra salg av melkekvote mens det i 2003 ikke ble solgt kvote fra driftsgranskingsbrukene fra Finnmark.

Figur 2. Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk 1999 – 2003, kr

Figur 2 viser at, som for produksjonene, varierer vederlaget fra år til år. Omregnet til 2003 kroner hadde driftsgranskingsbrukene fra landsdelen 24 000 kroner mer i vederlag per årsverk enn for fem år siden.

Forskjellig økonomisk resultat i produksjoner og fylker gjenspeiler seg også i resultatet når brukene grupperes etter størrelse.

Tabell 3. Størrelsesgrupper

	50–99 daa	100-199 daa	200-299 daa	300-499 daa
Jordbruksareal, dekar	85	151	239	366
Timeforbruk jordbruk	2 332	2 779	3 274	3 877
Driftsoverskudd, kr	136 700	197 900	288 900	313 300
Vederlag til arb./ e.kap. pr årsverk, kr	127 600	160 300	183 900	170 600
Endring av vederlag fra året før, kr	- 46 000	- 7 800	+ 14 000	- 11 700

De minste brukene hadde størst reduksjon i vederlaget. Det er bare gruppen av bruk mellom 200 og 299 daa som har økning i vederlaget. For denne gruppen var driftsoverskuddet omtrent det samme som året før.

I gjennomsnitt brukte driftsgranskingsbrukene 33 dekar mer i 2003 enn for 5 år siden. Det er særlig på kumelkbrukene at det har vært arealøkning. Mange bruk har de senere år solgt melkekvoten og/eller lagt ned gårdsdriften. Dette har medført at det har vært mer areal til leie

i mange bygder. Sammen med kvotekjøp, og at jordbruksoppkjørene de senere år har stimulert til bruk av mer areal, er dette hovedårsaken til arealøkningen.

På mange gårdsbruk er brukerfamilien avhengig av betydelig inntekt fra virksomhet utenom gårdsdrifta for å få en akseptabel nettoinntekt.

Tabell4. Nettoinntekt, kr

	2003	Endring fra 2002
Driftsoverskudd jordbruk	243 600	-14 600
+ Driftsoverskudd annen næring	16 900	- 1 400
+ Lønn, pensjon, kapitalinntekt m.m.	188 600	-14 800
+ Renteinntekter	6 500	- 5 000
= Arbeidsvederlag og forrentning	455 600	-35 800
- Renteutgifter og kår	50 300	-8 500
= Nettoinntekt	405 300	- 27 300

Nettoinntekten for hele brukerfamilien på driftsgranskingsbrukene fra Nord-Norge var i gjennomsnitt 405 300 kroner. Dette er 27 300 kroner (-6,3 %) mindre enn i 2002. I tillegg til redusert driftsoverskudd fra jordbruket er det verdt å merke seg at særlig inntekt fra lønnet arbeid utenom gården ble redusert i et år da mange lønsmottakere fikk økt timelønn. De senere år har tendensen vært at lav lønnsomhet og variasjon i lønnsomhet i jordbruket for en stor del har blitt kompensert med stadig mer lønnsinntekt for brukerfamilien. Nå tyder det på at denne trenden er brutt. En årsak er at mange bruk er blitt så store at familien har mindre arbeidskraft disponibel for arbeid utenom bruket. En annen årsak kan være at det generelt er færre jobber tilgjengelig. Innsparing i kommunal sektor kan være en av årsakene. I andre deler av landet var det økning i lønnsinntekten også for 2003. Nettoinntekt for alle bruk i driftsgranskningene var 470 900 kroner som er en økning på 4 000 kroner.

For driftsgranskingsbrukene fra Nord Norge var **verdien av produksjonsmidlene** på gården omtrent den samme i utgående balanse som i inngående. Nettoinvesteringen, som er brutto investering minus avskrivning (kapitalslit), frasalg og investeringstilskudd, var på 18 000 kroner. Dette er mer enn det som har vært vanlig de senere år og tyder på større optimisme.

Gjeldsandelen blant brukerfamilier i Nord-Norge var i 2003 på 49,6 %, som er en økning på 1,6 prosentpoeng fra året før. Gjeldsandelen er større på gårdsbruk i Nord-Norge enn i andre deler av landet. Redusert nettoinntekt, samtidig som privat forbruk og skatt er omtrent uendret, er årsaken til økt gjeldsandel. For alle bruk i driftsgranskningene er gjeldsandelen uendret fra året før, 39,8 %.

Nærmere opplysninger:

NILFs distriktskontor i Bodø

Øyvind Hansen

Telefon: 75 55 16 01

E-post: oyvind.hansen@nilf-nn.no

Se også NILFs hjemmesider: www.nilf.no/